

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ŞENYİT VE ŞÜKRÜYE ŞENYİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5592)

Karar Tarihi: 14/4/2016

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
Raportör : Yakup MACİT
Basvurucular : 1. Abdulaziz ŞENYİT
2. Şükrüye ŞENYİT
Vekili : Av. Rehşan BATARAY SAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılınması Hakkında Kanun kapsamında zarar tespit komisyonuna yapılan başvurunun reddedilmesi nedeniyle açılan davada mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirerek kanuna ve usule aykırı karar vermesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, Danıştay onama ve karar düzeltme ilamlarında esasa etkili itirazların cevaplanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, belli bir ırka mensubiyetten dolayı maddi ve manevi zarara uğranılması nedeniyle de eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/7/2013 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 29/11/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/6/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 11/8/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 19/8/2015 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 3/9/2015 tarihinde sunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların müşterek çocuğu M.Ş. hakkında, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcılığının 1/10/1996 tarihli ve E.1996/1156, K.1996/430 sayılı soruşturma dosyasında, M.Ş.nin 21/4/1996 tarihinde Diyarbakır ili Lice ilçesi Mermer Jandarma Karakolu yakınlarında güvenlik kuvvetleri ile girdiği silahlı çatışmada ölü olarak ele geçirildiği belirtilerek takipsizlik kararı verilmiştir.

9. Başvurucular müşterek çocukları M.Ş.nin demircilik işiyle uğraştığını, kimseyle husumetinin olmadığını, 21/4/1996 tarihinde işten çıkıp evine gelirken sivil polisler tarafından gözaltına alındığını, eve dönmeyince karakol ve hastanelere başvurduklarını, Diyarbakır Devlet Hastanesinde cesedini teşhis ettiklerini, çocuklarının gözaltına alındıktan sonra öldürüldüğünü, olayın faillerinin belirlenemediğini, ölümden devletin sorumlu olduğunu belirterek 5233 sayılı Kanun uyarınca 25/7/2005 tarihinde Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuşlardır.

10. Komisyonun 4/8/2006 tarihli ve 2006/4-6311 sayılı kararında, başvurucuların tazminat talebi reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

5233 sayılı Kanun kapsamında başvuranların dosyasında bulunan belgelerin 4/10/200- tarihli ve 2004/7955 sayılı Yönetmelik hükümlerinde belirtilen şartlara uygun olması nedeniyle yapılan incelemede, M.Ş.nin PKK terör örgütü üyesi olduğu, güvenlik kuvvetlerinin "DUR" ihtarına ateşle karşılık verdiği ve güvenlik kuvvetleri ile girdiği silahlı çatışmada öldüğü tespit edildiğinden, ölümünün kendi kusurundan kaynaklandığı anlaşılmalı 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (f) bendi gereği tazminat talebinin reddine, komisyonumuzca karar verildi."

11. Başvurucular, çocuklarının örgüt üyesi olduğu ve çatışma sonucu öldürüldüğü iddialarının doğru olmadığını, Komisyonun hukuka uygun bir şekilde araştırma yapmadığını ve tarafsız olmadığını belirterek kararın iptali için Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde iptal davası açmışlardır.

12. Mahkeme 22/4/2008 tarihli ve E.2007/91, K.2008/593 sayılı kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

5233 sayılı Kanun hükümlerinden faydalanabilmek için; meydana gelen zararın ya bizzat terör eylemi sebebiyle oluşması ya da terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşması gerekmekte olup, davacının terör örgütü mensubu olup olmadığının tespiti için dosyadaki belgelerin incelenmesinden;

21/4/1996 tarihli olay yeri tespit tutanağında, Küçükakören Köyü Ambarçayı köprüsü mevkiinde saat 01:30 sıralarında silahlı bir şahsın devriyeyi görerek kaçmaya başladığı, kaçan şahsa dur ihtarı yapıldığı, silahla ateş ederek karşılık vermesi üzerine çıkan çatışmada şahsın ölü olarak ele geçirildiği... şahsın 1.60-1.65m. boylarında, 55-60 kg. ağırlığında ve 18-19 yaşlarında erkek olduğu... üzerinde haki yeşil elbise, spor ayakkabısı yanında bir adet kaleşnikof marka silah ve örgütsel doküman bulunduğunun belirtildiği,

Olay yeri krokisinde 1 teröristin yanındaki silah ve dokümanlarla ölü olarak ele geçirildiğinin gösterildiği,

24/4/1996 tarihli Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağında; 21/4/1996 günü Mermer karakolu yakınlarında meydana gelen silahlı çatışmada ölü olarak ele geçirilen PKK üyesi 1 kişinin otopsisinin yapıldığı, ...kimliği T.B. olarak tespit edilen cesedin kesin ölüm nedeninin ateşli silah yaralanması sonucu beyin harabiyeti, göğüs ve karın iç kanamasından olduğunun belirtildiği,

26/4/1996 tarihli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının görevsizlik kararında maktül M.Ş.nin askerlerle girdiği silahlı çatışma neticesinde öldürüldüğü, ...yasa dışı PKK örgütü

üyeyi olduğu... olayın terör amacıyla gerçekleştirildiği anlaşıldığından hazırlık evrakını görevli Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verildiği,

1/10/1996 tarihli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının takipsizlik kararında maktül-sanık M.Ş.nin Küçükakören Köyü Ambarçayı köprüsü yakınlarında karşılaştığı yol emniyet devriyesi görevini ifa eden güvenlik kuvvetlerinin dur ihtarına silahla karşılık vermesi üzerine çıkan silahlı çatışma sonucu üzerinde bulunan silah ve örgütsel dökümanlarla birlikte ölü olarak ele geçirildiği tüm evrak kapsamından anlaşıldığından tahkikata yer olmadığına karar verildiği anlaşılmaktadır.

5233 sayılı Kanun terörden ve terörle mücadelede zarar gören kişilerin zararlarını ödemeye münhasır çıkartılmış bir kanundur. Kanunun genel gerekçesinde de belirtildiği üzere; terörün bütün topluma yönelmiş bir tehdit olması sebebiyle zararın kendi fiili sonucu değil, sadece toplumun bir bireyi olmasından dolayı meydana gelmesi nedeniyle ödenmesi amaçlanmıştır. Ancak yukarıda yer alan muafiyet maddesinde de belirtildiği üzere, zarar kendi fiili sebebiyle veya terör ya da teröre yataklık suçu nedeniyle oluşmuş ise bu kişilerin zararlarının karşılanması hukuken mümkün görülmemektedir.

Bütün bu maddi ve hukuki olay birlikte değerlendirildiğinde; murisin yasadışı terör örgütü üyesi olduğu ve güvenlik güçleriyle girdiği silahlı çatışmada öldüğü hususu göz önüne alındığında, bu ölüm sebebiyle davacıların zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanması mümkün olmadığından, bu yönde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.

Davacılar tarafından, murisleri M.Ş.nin 21/4/1996 tarihinde işten eve giderken sivi giyimli, ellerinde telsiz bulunan iki kişi tarafından resmi polis aracına bindirilerek gözlem altına alındığı ve gözlem altındayken öldürüldüğü, terör örgütüyle hiçbir bağlantısının olmadığı iddia edilmekte ise de dosyada bu iddiaları kanıtlamaya yetecek nitelikte bilgi ve belge bulunmamaktadır.

..."

13. Başvurucuların temyizi üzerine karar, Danıştay Onbeşinci Dairesinin 21/3/2012 tarihli ve E.2011/9606, K.2012/1343 sayılı ilamıyla onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 13/3/2013 tarihli ve E.2012/8991, K.2013/1893 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

15. Ret kararı 26/6/2013 tarihinde başvurularda tebliğ edilmiş, 22/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 5233 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

17. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması hakkındaki esas ve usullere ilişkin hükümleri kapsar.

Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

...

e) Kişilerin kendi kasıtları sonucunda oluşan zararlar.

f) 3713 sayılı Kanunun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamındaki suçlar ile terör olaylarında yardım ve yataklık suçlarından mahkûm olanların bu fiillerinden dolayı uğradığı zararlar.

..."

18. 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları hâlinde, 19.7.1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/4/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular müşterek çocuklarının ölümü nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradıklarını, Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmada verilen takipsizlik kararına dayanarak İdare Mahkemesinin davayı reddettiğini ancak çocuklarının çatışmada öldüğü iddiasının doğru olmadığını, terör örgütü üyesi de olmadığını, demircilik işinde çalıştığını, 21/4/1996 tarihinde işten çıkıp evine doğru gelirken sivil polisler tarafından gözaltına alındığını, eve dönmeyince karakol ve hastanelere başvurduklarını ve Diyarbakır Devlet Hastanesinde cesedini teşhis ettiklerini, çocuklarının gözaltına alındıktan sonra öldürüldüğünü, olayın faillerinin belirlenemediğini, ölümden devletin sorumlu olduğunu, davada delil olarak değerlendirilen soruşturma dosyasında ölüm olayının etkili bir şekilde araştırılmadığını, 1990'lı yıllarda Kürt vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı bölgelerde faili meçhul ölümlerin olduğunu, birçok olayda mağdur veya maktullerin çatışmada öldürülmüş gösterildiklerini, güvenlik güçlerinin olayın faili olması nedeniyle olayların birçoğunun aydınlatılmadığını, bu konuda gerçeğe aykırı belgeler düzenlendiğini, o dönemde güvenlik kuvvetlerinin işlediği suçlara karşı cezasızlık politikası yürütüldüğünü, 5233 sayılı Kanun'un çıkarılış amacı gözönüne alındığında tazminat talebinde bu hususların dikkate alınması gerektiğini, idarenin kusursuz sorumluluğu gereği uğranılan zararı tazmin etmek zorunda olduğunu, tazminat taleplerine ilişkin etkili ve ciddi bir araştırma yapılmadığını, bu konuda tanık dinlenmediğini, olayın mahiyeti gereği başvuruculardan belge sunulmasının beklenemeyeceğini, DGM Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen eksik ve yetersiz soruşturmanın da karara esas alındığını, vatandaşlarının can güvenliğini koruma sorumluluğu olan devletin yükümlülüğünü yerine getirmediği gibi doğrudan maktulün yaşam hakkını ihlal ettiğini, yargılamanın makul sayılmayacak şekilde uzun sürdüğünü, Kürt kökenli olmaları nedeniyle bu tarz muamelelere maruz kaldıklarını, temyiz ve karar düzeltme aşamalarında taleplerinin cevaplandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 10., 17., 36. ve 40. maddesinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve 40. maddesinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği iddiasının Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

22. Başvurucular murislerinin gözaltındayken öldüğünü, terör örgütü üyesi olmadığını, ölüm olayında devletin sorumluluğu olduğunu, Savcılık soruşturmasının olayın aydınlatılmasında etkili ve yeterli olmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia

etmişlerse de bu iddiaların özellikle Komisyon ve İdare Mahkemesinin ret kararlarına esas alınan DGM Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma dosyasında, ölüm olayının ne şekilde meydana geldiği hususunda yapılan tespitin yargılamada delil olarak kullanılamayacağı olgusuna dayanılarak dile getirildiği, başka bir ifadeyle iddiaların tazminat talebinin kanıtlanması amacıyla ileri sürüldüğü anlaşılmış; bu açıdan yaşam hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

23. Yine başvuru formunda başvuru sahiplerinin, Mahkemenin davanın çözümü için güvenlik güçlerince düzenlenen resmî belgeler dışında tanık deliline başvurmadığını belirttikleri; ancak, somut olarak yargılama sırasında dosyaya bildirdikleri herhangi bir tanığın dinlenmediği yönünde iddiada bulunmadıkları, bu açıdan iddianın yargılamada usule ilişkin bir hakkın tanınıp tanınmaması hususundan ziyade doğrudan yargılamanın sonucuna yönelik olduğu anlaşılmış; buna yönelik şikâyetler silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkı kapsamında incelenmeyerek yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı başlığı altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvuru sahipleri, Kürt kökenli olmaları nedeniyle bu tarz muamelelere maruz kaldıklarını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

25. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda, tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalındığı iddiası daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararlarında, başvuru sahiplerinin kendilerine hangi temele dayalı olarak ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmadıkları gibi belirtilen iddialarını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt da sunmamış oldukları dikkate alınarak başvuru sahiplerinin anılan iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır (*Mesude Yaşar*, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, §§ 43-48; *Cahit Tekin*, B. No: 2013/2744, 16/7/2014, §§ 39-44).

26. Somut başvuru açısından yapıldığı iddia edilen ayrımcılığa yönelik belirtilen iddiaları temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunulmadığı gibi farklı karar verilmesini gerektiren bir yön de bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvuru sahiplerinin eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

28. Başvuru sahipleri, Mahkemenin, olayın şüphelisi olan yetkililerce düzenlenen tutanak dışındaki ispat araçlarını araştırmadan eksik inceleme ile karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 24).

30. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talebini içeren başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve

Anayasa ile kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve derece mahkemelerinin kararları bariz takdir hatası içermedikçe kararlardaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, §§ 25, 26).

31. Başvurucuların iddiasının özünün Derece Mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut bilgi ve belgelerden davacıların müşterek çocuğu M.Ş.nin güvenlik kuvvetleri ile girdiği çatışmada ölü olarak ele geçirildiği, 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrasının (e) ve (f) bendi gereği davacıların murisinin ölümünden dolayı uğranıldığı belirtilen zararların karşılanması isteminin reddine ilişkin Komisyon kararında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine dayanılarak İlk Derece Mahkemesince verilen ret kararında bariz takdir hatası yapıldığı yönünde bir bulguya rastlanmamıştır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucular, Danıştay onama ve karar düzeltme ilamlarının, ileri sürdükleri iddia ve dosyadaki maddi olguları karşılayacak nitelikte olmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur (*Tahir Gökatalay*, B. No. 2013/1780, 20/3/2014, § 66).

35. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber bu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvuru ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da her zaman bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup bu durumda üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (*Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

36. Somut başvuru açısından İlk Derece Mahkemesinin, Savcılık soruşturma dosyası ve dava dosyası kapsamında yer alan 21/4/1996 tarihli olay yeri tespit tutanağını, olay yeri krokisini, otopsi tutanağını, maktulde ele geçirilen silahları ve örgütsel dokümanları, iddia ve savunma çerçevesinde değerlendirerek, başvuruçuların çocuğunun güvenlik kuvvetleri ile girdiği çatışmada ölü olarak ele geçirildiği kanaatine ulaştığı ve davanın reddine karar verdiği; Danıştay Onbeşinci Dairesinin ise Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapmak suretiyle hükmü onadığı ve karar düzeltme talebini de reddettiği anlaşılmıştır. Başvuruçular tarafından temyiz ve karar düzeltme aşamasında ileri sürülen ve davanın sonucunu etkilediğini iddia ettikleri taleplerin İlk Derece Mahkemesi önünde özü itibarıyla dile getirildiği, Mahkeme kararında bu hususların değerlendirildiği, bu kapsamda temyiz ve karar düzeltme aşamasında davayı esastan etkileyecek nitelikte ayrıca cevaplandırılması gereken herhangi bir iddianın ileri sürülmediği anlaşılmış; bu suretle Danıştay ilamlarının gerekçesiz olduğuna yönelik iddianın yerinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

37. Başvuruçuların gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığına açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığına İlişkin İddia

38. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

39. Başvuruçular, 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları başvuruda dava sürecinin uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkı açısından benzer nitelikteki başvurularda verilen kararlar ile mevcut başvuru kapsamındaki yargılama dikkate alındığında, önceki kararlardan farklı bir neticeye ulaşılmasını gerektirecek bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir.

41. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan müracaatlarda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararlarda, Komisyon ve yargılama aşamalarında geçen süreler ile davanın tüm koşulları, karara bağlanan başvuru sayısı ve yargılama sürecinde Komisyon ve yargılama makamlarınca yapılan işlemler dikkate alınarak uyuşmazlığın karara bağlanması konusunda kamu otoritelerine ve özellikle yargılama organlarına atfedilebilecek bir gecikmenin olmadığı ve toplamda sekiz yılın altında gerçekleşen başvuruların karara bağlanma süresinin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır (*Sabri Çetin*, B. No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 61-69; *Mahmut Can Arslan*, B. No: 2013/3008, 6/2/2014, §§ 60-68; *Mehmet Gürgen*, B. No: 2013/3202, 6/2/2014, §§ 58-66; *Celal Demir*, B. No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 58-66). Başvurunun kesin olarak karara bağlanmasının daha uzun bir sürede gerçekleştiği ve bu durumun başvuruçulara atfedilebilecek bir kusurdan kaynaklanmadığı durumlarda ise makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (*İsmet Kaya*, B. No: 2013/2294, 8/5/2014, §§ 46-70).

42. Ancak toplamda sekiz yılın altında gerçekleşen başvuruların karara bağlanma süresinin her durumda makul olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılması mümkün değildir.

Başvuru konusu olaydaki gibi Komisyon aşamasında geçen sürelerden ziyade yargılama aşamasında geçen sürelerin göreceli olarak uzun olduğu durumlarda ayrıca değerlendirme yapılması gerekmektedir.

43. Somut olayda başvurucular tarafından 25/7/2005 tarihinde Komisyona yapılan müracaatta, Komisyonun 4/8/2006 tarihinde talebin reddine karar verdiği, kararın iptali istemiyle 25/1/2007 tarihinde başlatılan yargılama sürecinin ise başvurucuların karar düzeltme talebinin reddine dair Danıştay Onbeşinci Dairesinin 13/3/2013 tarihli ilamı ile tamamlandığı, idari ve yargısal sürenin 7 yıl 7 ay olduğu; ancak, başvuruya konu uyuşmazlığın Komisyon kararının iptaline yönelik olmasına ve davanın esastan çözümünün İlk Derece Mahkemesince yaklaşık 1 yıl 2 ayda tamamlanmış olmasına karşın temyiz ve karar düzeltme talepleri hakkında 4 yıl 10 ay 21 günlük sürede karar verilmiş olduğu, davanın yaklaşık 6 yıl 1 ayda sonuçlandığı, davanın uzun sürmesinden şikâyet eden başvurucuların tutumlarının yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğunun tespit edilmediği, başvurunun karara bağlanma süresi toplamda sekiz yılın altında gerçekleşmiş ise de yaklaşık 6 yıl 1 aylık yargılama süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu, bu açıdan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında dikkate alınması gereken toplam sürenin yaklaşık 7 yıl 7 ay olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucular, 75.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

47. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

48. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucuların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucular bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 4.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE

14/4/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL